

Projektredovisning

NORRBOTTENS HEMBYGDSFÖRBUND
I samarbete med

Sammanställning av projektet Kulturarv 2019

Projektets syfte, aktiviteter och finansiering

”Med projektet Kulturarv 2019 vill vi nå alla människor i Norrbotten. Vi betonar särskilt vikten av att nå de olika kulturer som representerar vårt län, den svenska, samiska och finska. Projektet syftar till att synliggöra och sprida kunskap om Norrbottens kulturarv till hembygdsrörelsens medlemmar, deltagare och besökare.

Projektet genomförs med aktiviteter i samtliga 14 kommuner i Norrbotten. Ämnesområden är; arkitektur och bebyggelsefrågor, guidning och visning, hantverk och handarbete, historie- och berättarkvällar, lek förr och nu, mat och matrader, stadsplanering och kulturmiljö, visning av arkivsamlingar och föremål.”

Projektet finansieras gemensamt av Norrbottens Hembygdsförbund, Norrbottens museum, Norrbottens Föreningsarkiv, Hushållningssällskapet Norrbotten-Västerbotten och Region Norrbotten.

Medverkande hembygdsföreningar/intresseföreningar.

25 hembygdsföreningar/intresseföreningar inom Norrbottens Hembygdsförbund har under året medverkat i projektet Kulturarv 2019 och det totala besöksantalet stannade på 41 740 besökare
En sammanställning av aktiviteter och antalet besökare redovisas på de följande sidorna.

Den 29 februari 2020
Norrbottens Hembygdsförbund
Styrelsen

Dessa utgåvor finns på vår hemsida www.norrbotten.se/hembygd-i-norr.

I Kirunas nya stadshus invigdes Kulturarvsåret 2019

Norrbottnens hembygdsförbunds ordförande Karl Petersen höll ett kort tal om hembygdsrörelsen betydelse för kulturarvet. Foto: Anders Alm.

Invigningen av Kulturarvsåret 2019 ägde rum den 5 december i Kirunas nya stadshus Kristallen. Invigningen inramades av både tal och musik. Bland de många talarna fanns kulturchefen på Region Norrbotten Kristina Nilsson, kommunalrådet i Kiruna Kristina Zakrisson och länsmusseichefen Margaretha Lindh.

Hanna Nutti framförde ett finstämt sångprogram och Kulturskolan i Kiruna visade upp sin verksamhet i form av konstutställning och musik på både stråkar och piano. Tre hembygdsföreningar i Kiruna visade upp sitt arbete på bokbord, dessa var Vittangi- och Laxforsens hembygdsföreningar samt Kiruna Forskarförening.

Norrbottnens hembygdsförbunds ordförande Karl Petersen höll ett tal med temat "Hembygdsföreningen – kulturarvets egen folkrörelse", varvid han betonade hembygdsrörelsens betydelse för att slå vakt om vårt lands kultur och demokrati. Här återger vi hans tal i sin helhet:

"I år firas det Europeiska kulturarvsåret överallt i Europa. Nästa år är det Norrbottens tur. På initiativ av Region Norrbotten uppmanas civilsamhället med föreningar och folkrörelser att diskutera och reflektera över vårt kulturarv. En uppmaning som vi gärna välkomnar. Att arbeta med Kulturarv 2019 är en naturlig sak för oss i hembygdsrörelsen. Hembygdsföreningarna är kulturarvets egen folkrörelse. Tillsammans är vi 8 500 medlemmar i 89 hembygdsföreningar spridda över hela länet, från söder till norr, från kust till fjäll. Därmed är vi en av länets största folkrörelser. Hembygdsrörelsens verksamhet är en garant för att vår historia och kultur vårdas och utvecklas. På alla platser och i varje bygd finns historiska och kulturella miljöer som är omistliga, både för oss som lever idag och för kommande generationer. Just nu är frågorna om vårt kulturarv viktigare än någonsin. Vi lever i en tid när mycket av det som sker i världen känns oroande. Nu byggs det ofta höga murar mellan människorna istället för broar. Detta är ett hot mot vår demokrati.

Den politiska demokratin i vårt land har vuxit fram hand i hand med de svenska folkrörelserna. Utan alla tiotusentals människors arbete i de demokratiska partierna, föreningarna och folkrörelserna, hade vi aldrig lyckats skapa demokrati och allmän rösträtt i vårt land.

Vi får aldrig glömma att allmän rösträtt och demokrati är något av det finaste vi har, men vi får inte ta demokratin för självklar. Trots att det är hundra år sedan den allmänna rösträtten föddes i Sverige måste vi värna den varje dag och slå vakt om den. Att försvara demokratin är en av hembygdsrörelsens absolut viktigaste uppdrag."

Tre hembygdsföreningar i Kiruna visade upp sitt arbete på bokbord, dessa var Vittangi- och Laxforsens hembygdsföreningar samt Kiruna Forskarförening. Foto: Privat.

"Barskinvainio" - enda soldattorpet i Pajala kommun

Torpet stod på Mäkigården fram till 1980-talet, delvis förfallet men timrimngen i gott skick. Foto: © Norrbottens museum.

Soldattorpet som idag är det sista inom Pajala kommun finns det inte mycket skrivet om. I museets handlingar finns den dock dokumenterad bl.a. i en bok under namnet *"Skogslandets skatter: kulturhistorisk utredning för Pajala kommun, Norrbottens län av Kaj Bergman, Margareta Nabrink 1984"*.

Två hemman antas ha försörjt soldattorpet med rotesoldaten Barsk nämligen Wanhatalo-hemmanet och Mäki-hemmanet i Erkheikki. Sista soldaten som bodde i soldattorpet var Johan Henriksson Lampa - Barsk (Aumaaho) *1795 3/8. Soldat Barsk i Erkheikki, Pajala sn 1814-1827, samtidigt husbonde på Aumaaho gård. Han flydde till Norge från hustru och barn 1828 men återkom sedan och bodde inhytt i Juhonpieti. Detta är vad redaktören fått fram.

Som tidigare nämnts har torpet stått på olika platser på Mäki-hemmanet och man beslöt att åter flytta torpet till sin ursprungliga plats intill Wanhatalo-hemmanet som gränsar till Mäki-hemmanet. Detta skedde i mitten på 1980-talet med hjälp av s.k IKS-medel, intensifierade kommunala sysselsättningsstöd. På sin nya plats renoverades torpet till ursprungligt skick och i dag ansvarar Vasikkavuoma Utveckling Ek Förening för drift och underhåll av det gamla soldattorpet men även ansvarar för Naturreservatet Vasikkavuoma med underhåll och myrslätter på den över 200 ha stora myren intill Erkheikki.

Soldattorpet är ett kulturarv att vårda och bevara. (Barskinvainio betyder ungefär Barskängen)

Soldattorpet helt återställt på sin ursprungliga plats som enligt uppgift skall vara Wanhatalogårdens mark. Foto: Valfrid Palo.

Efter flyttningen stod endast murstocken kvar av den anledningen att den skulle kopieras och ny byggas upp i det flyttade soldattorpet. Foto: © Norrbottens museum.

Vasikkavuoma Utveckling Ek Förening

100 deltagare (skolklasser)
Studiebesök/föreläsningar om soldattorpet

Arvidsjaur hembygdsförening

Foto: Lars Lindberg

I samband med projektet Kulturarv 2019 anordnade Arvidsjaur hembygdsförening en utställning om Arvidsjaur historia med tyngdpunkt på hembygdsområdet som från 1606 var det officiella Arvidsjaur.

Ett informationsblad om Prästgårdsområdet arbetades fram och i samband med midsommarfirandet den 21 juni genomfört guidningar på hembygdsområdet.

Först lite om hembygdsföreningen. Den gamla Prästgården är idag föreningens hembygdsgård belägen intill det stora fornlämningsområdet d.v.s den gamla Lappstaden och marknadsplatsen. Den uppfördes 1891 och användes som kyrkoherdebostad fram till 1928. Under ett antal år användes den som privatbostad för att sen förvärvas av hembygdsföreningen 1973. Hembygdsområdet är beläget intill väg 95.

Men först en liten historielektion. Arvidsjaur har i egenskap av kyrk- och marknadsplats uppvisat inte mindre än fem kyrkor, räknat från från äldsta tid till dagens församlingskyrka. Det första kapellet var förmodligen byggt på 1500-talet under Johan III:s tid. Set omtalades att den dels senare uppfördes där kapellet stod och dels att den senare omvandlades till tullbod med prästerlig närvaro. Arvidsjaur andra kyrka var den träkyrka som byggdes 1606 i samband med Karl IX:s nyordning och uppfördes som en "standardkyrka", liknande de som fanns i Lycksele och Jokkmokk på den tiden.

Tredje kyrkan i Arvidsjaur kom till på den nuvarande fornminnesplatsen 1700-1735. Sen var det dags att flytta kyrkan 1826 till den idag nuvarande platsen i centrum där den stod fram till 1900 då den revs och efterföljdes av den femte eller dagens kyrka invigd 1903,

Detta får bli bakgrunden till platsen där Arvidsjaur hembygdsförening bedriver sitt kulturarbete invid den gamla marknadsplatsen som idag är en stor fornlämning av den gamla Lappstaden.

Bakgrunden till detta var att Karl IX:s gav order om att i varje lappmark ordna med två årliga marknader detta för att kontrollera birkarlarnas skinnhandel som på den tiden var ett hinder för kungens egna skinnhandlare. Tydligen var birkarlarnas närvaro ett stående bekym-

mer för kungen varvid år 1605 lämnades ett direktiv om marknadstider vid kyrkplatserna och att birkarlarna tillsammans två och två skulle uppföra stuga och boda för att de inte fick bedriva handel på andra platser. Naturligtvis mötte detta förfarande lokalt motstånd men detta löstes med att Arvidsjaur skulle få en egen kyrka och marknadsplats. Ur samma direktiv meddelades att marknad skulle hållas tjugondagjul och att 16 birkarlar var godkända att närvara.

Det har i vår tid beräknats att på denna kyrk- och marknadsplats funnits 57 kyrkkåtor samt 16 bodar och stugor tillhörande birkarlarna alltså 73 byggnader förutom kyrkan. En ny kyrka i nuvarande centrum stod klar på 1820-talet och stadsplaner för en borgarstad, bondestad och en lappstad upprättades där vi idag finner en återuppbyggd Lappstad, kvar på gamla platsen prästgården och husgrunderna.

I denna tidsresa är vi framme vid den gamla prästgården från 1891 med i bottenplanet kök och kökskammare, sal och salskammare, "Embetsrum" samt diverse biutrymmen. Detta var även platsen för ett stort antal människor. Där fanns kyrkoherden med hustru och troligen ett halvt dussin barn och därtill husfröken, köksa, drängar och pigor. Men prästen var även bonde med ungefär sex kor och gris i ladugården och självhushållet var allena rådande.

Som tidigare nämnt så köpte hembygdsföreningen huset 1973 och därmed blev Gamla Prästgården ett gängse begrepp, huset räddat och bygdens historia kunde visas utifrån ett antal teman. Prästens mottagningsrum blev Kyrkrummet där många av socknens kyrkoherdar passerat revy. Prästfruns gemak visar bilden idag hur livet för en kvinna var. Så har vi Salen som fortfarande är finrummet som berättar om den lokala högre ståndskulturen som hittade till Pite lappmark. Kökskammaren eller prästfamiljens privata matrum ägnas åt kvinnan i husets tragna arbete. Köket och skafferiet visar den stora mängden föremål som behövdes för att mätta de som bodde i huset. På övre planet finns idag en utställningshall med café samt butik. Sammanfattningsvis har den Gamla Prästgården blivit väl bevarad och har ett omfångsrikt hembygds-museum i hela huset.

Arvidsjaur hembygdsförening

500 deltagare

Midsommarfirande på hembygdsområdet. Utställning om Arvidsjaur historia. Informationsblad om Gamla Prästgårdsområdet, svenska och engelska. 2 Guidningar med Kulturarvstema.

Hembygdsgårdens dag i Purnuvaara

Söndagen den 4 augusti firades hembygdsgårdarnas dag i den lilla byn Purnuvaara, 30 km nordost Gällivare efter vägen mot Nilivaara. Byns innevånare fyrdubblades denna dag då vädrets makter visade sin goda sida.

Purnuvaara hembygdsföreningen hade anordnat ett digert program som att smaka på lokala delikatesser och även möjlighet att köpa hembakat bröd, tipspromenad samt luftgevärsskytte och även Norrbottens hembygdsförbund ordförande Karl Petersen höll ett anförande om hembygdsrörelsen i Norrbotten, kanske den största folkrörelsen i länet, samt att hembygdsrörelsen är öppen för alla. Musikunderhållningen stod kören Malmklang för vid flera tillfällen under kulturaktiviteten och många passade på med ett besök i hembygdsgården och det fina bildspel som föreningen gjort och samma bildspel finns även på www.hembygd.se/norrbotten.

Den som höll i trådarna var ordföranden Lena Olofsson och i sitt tal underströk hon vikten av att hembygdsarbetet håller samman byn och även att man förvaltar kulturarvet för våra barn. Många av föreningens medlemmar skötte lotteri och försäljning av fika.

Arrangemanget är ett samverkansprojekt mellan hembygdssföreningarna i Gällivare socken och på plats fanns

Från Gällivare sockens hembygdssförening kom Ann-Helen Mickelsson och Berit Olsson samt utanför bild Sonja Wiklund

denna dag Soutujärvi hembygdssförening, Nattavaara hembygdssförening och Gällivare sockens hembygdssförening. Keinusuando hembygdssförening är även med i samverkansgruppen men var inte på plats denna dag.

Hans Jakobsson som skötte skjutbanan nämnde hur viktigt samverkan är mellan de små hembygdssföreningarna, det finns många inom Gällivare kommun som vill visa att dom finns till, och en plats i gemenskapen.

Nästa år kommer Hembygdsgårdens dag att firas Soutujärvi och man får hoppas att fler hembygdssföreningar finns på plats då.

Soutujärvi hembygdssförening med fr.v. Eva Strand och Siv Dyrander med fulldukat bord.

Nattavaara hembygdssförening med Karin Axelsson, Anna-Lena Dysenius, Margit Lundqvist samt Marie Paulsson

Purnuvaara Hembygdssförening

225 deltagare

Firandet av Nationaldagen och Hembygdsgårdarnas dag. Visning och berättelser om byns historia. Dokumentation av kulturarvsarbetet om byns människor och foton.

4 825 besökare på Laxholmen

Damerna som skötte fikaserveringen denna dag var fr.v. Gertrud Johansson, Eva Hedström, Ingrid Bergman samt Britt-Mari Sandström, från Österby, S:a Svartlå.

Laxholmen sett från gångbron vilar idylliskt i grönskan.

Först lite om Laxholmen. Fiskeläget har sina anor redan på 1300-talet och är faktiskt ett av Europas äldsta och där bedrevs laxfiske redan då. På plats idag finns gamla Fiskarstugan (1799), Rökboden (1702), Båthus, Nyboden, Höbodan, Isbod, Fårhus och ett idylliskt utedass. Byggnaderna är byggnadsminnesförklarade och laxfisket upphörde 1960 då Luleå stad säljer fallrätten för Edeforsen till Vattenfall, som byggde Laxede kraftstation vid Drakaudden och i och med detta upphörde laxfisket helt. Förutom de k-märkta husen finns minnesmonumentet "Laxmina" samt Vattenfalls VärnOmråde som består av en naturstig.

Edefors hembygdsförening ansvarar för sommaraktiviteterna från midsommar till i början av augusti. Musikunderhållning under sommaren på lördagar. Dessutom bild och filmvisning med historiska bilder från Edefors och även hantverksförsäljning.

Kanske det som man minns vid besöken är deras utsökta laxsmörgåsar som kan förtäras utomhus, om vädret tillåter, med Luleå-älven stilla flytande förbi efter att ha lämnat ifrån sig elkraft i det närliggande kraftverket. Laxholmen har en mycket informativ sida på Facebook och även egen webbplats, www.edefors.se.

Hembydsgården och hembygdsmuseet finns i Harads-

Edefors Hembygdsförening

4 825 deltagare

Visning av gamla foton och filmer från bygden. Utställning "Den gamla lanthandeln". Öppet hus Slöjdens hus/vävsstuga. Midsommarfest i hembydsgården Kläppengården med filmer från förr. Sommarcafé på Laxholmen med visning av gamla byggnader och naturstig, filmer från livet förr i Edeforsbygden samt utställning om det gamla laxfisket och tillhörande fiskeredskap.

Cafékväll vid fäbodarna

När det är dags för cafékväll vid Alvik-Långnäs fäbodar hänger kaffepannan efter Älvsbyvägen inbjudande.

Hembygdsföreningen anordnar musikunderhållning och olika sorters underhållning vid fäbodarna varje onsdagkväll under juli månad.

Denna cafékväll stod musikgruppen Sikforsarna för underhållningen som sjöng många gamla och nya slagdängor. Jan-Olof Hedström: Även lotteriförsäljning till besökarna.

— *Som guldkant på tillvaron kändes det skönt att vi kunde anordna olika sorters underhållning med lite mer kända musiker och även ett gott hembakat fika.*

Cafékvällarna brukar samla omkring 80-100 besökare och även annan tid hittar turisterna denna natursköna plats.

Gott om parkeringsplats finns det under dessa musikkvällar.

Musik i sommarkvällen med Sikforsarna.

Fäbodarna ligger naturskönt inne i skogen en bit från vägen till Älvsbyn.

Alvik-Långnäs Hembygdsförening

450 deltagare

5 Cafékvällar vid fäbodarna. Kulturarvstema.

Kulturkraft och Festyra i Vuollerim

Hembygdsgården med bagarstuga finns intill Vuollerim 6 000 år. Under Kulturdagarna var bagarstugan öppen och man fick möjlighet att köpa rykande färska mjukkakor.

Vuollerims hembygdsförening är bland annat huvudman och medverkar aktivt i de olika återkommande projekt som berör alla åldrar. Föreningen håller i planering och genomförande av Kulturkraft & Festyraprojektet som firades i år för 24 gången, nästa år blir det 25-års jubileum. Samarbete sker aktivt med andra föreningar, organisationer, skolor, bygdebolag. Bidrag har man även fått från KUPP Jokkmokks kommun, Sparbanken Nord Framtidsbanken, Studieförbundet Vuxenskolan, Kulturskolan i Jokkmokks kommun, Coop Nära Vuollerim och Norrbottens Hembygdsförbund Kulturarv 2019 som möjliggjort aktiviteterna för barn, ungdomar och familjer.

Lite återblick till Vuollerims hembygdsförening historia, den bildades år 1987 med syfte att rädda en av Vuollerimbygdens äldsta gårdar, Boströmshärdan. Idag har föreningen ca. 140 medlemmar och Vuollerimbygdens Hembygdsförening bidrar till att hålla liv i bygdens historia genom olika arrangemang och utställningar samt öppethållande av kulturmiljöer och museiverksamheter.

Hembygdsföreningens fasta punkt är Boströmshärdan, tidigare Ostigården, från mitten av 1800-talet, och den nuvarande hembygdsgården även kallad Ostigården var på väg att säljas till Gällivares Hembygdsförening och uppföras i kåkstan i Malmberget. Det var bråttom eftersom Folke Sundkvist, ägaren till Boströmshärdan ville få bort huset så fort som möjligt, då ett nytt hus skulle uppföras på samma plats.

Hembygdsföreningen tog ett lån och köpte gården men visste ännu inte var den skulle placeras. Turerna var många, gården flyttades i första hand ca 50 meter för att ge plats för det nya boningshuset. Vuollerimbon Helga Lundström var drivkraften bakom detta projekt och i dag står hembygdsgården intill det numera avsomnade arkeologimuseet Vuollerim 6 000 år. Då, när museet byggdes intill hembygdsgården kom många intresserade besökare till hembygdsgården för att avsluta sitt besök

Historiska telegrafan byggdes 1904. Det var inte bara telegrafverksamheten som skulle få plats i fastigheten, även bostad för föreståndarinnan och (!!)barnmorska.

med fikapaus och vidare till andra destinationer.

Idag är museet stängt på obestämd tid men besökare hittar ändå i alla fall hembygdsgården efter ett besök på det övergivna området, men en ljusglimt kring Vuollerim 6 000 år kan man läsa i Norrbottens museums årsbok 2018-2019 där arkeologen Anders Olofsson skriver om Ulf Westfals upptäckt av fyndplatsen Norpan 2 från 1983.

Bagarstugan från 1917 har sitt ursprung i Övre Kuouka där den fungerade som skola fram till 1930-talet. Senare köpte Vuollerims byalag huset. I samband med bygget av Vuollerim 6 000 år flyttades bagarstugan till sin nuvarande plats, anledningen var att den skyddade det nybyggda museet.

Bagarstugan gick under dessa kulturdagar för högttryck och de som bemannade bagarstugan var Kerstin Hellgren Tobiasson, Margot Sandgren och Marianne Andersson som bakade mjukkakor på löpande band för försäljning. Kunderna strömmade in sporadiskt för att inhandla mjukkakor under besöket. I caféet serverade Jeanette Karlsson och en till, kaffesugna beökare.

Hembygdsföreningens övrig verksamhet kan sammanfattas: traditioner såsom Fettisdagen, Våffeldagen, Midsommar och Advent, medlemsmöten, byaberättelser, språkcafé på Hembygdsgården för nytilkomna från andra länder, andra nyinflyttade till byn och från bygden samt samarbete med Vuollerimbygdens aktörer.

Vuollerims Hembygdsförening

400 deltagare

Föreläsning om Luleälven. Midsommarfirande. Kulturkraft- och festyradagar med familjedag, med aktiviteter på Bjärkauden, hembygdsgården och Gamla Telegrafan. Sopplunch och tomtebesök med brödförsäljning i hembygdsgården. Julgröt och skinka.

Cafékväll på kalixbondska

Ett litet smakprov på kalixbondska

Å väckerblåomen ini lansvägsdäika
å åkerstöytja där kåorne måta.
Å strömming-feiske å åparmete
jär såockna där folke vili bår.

Frå Korpikälva isi Viri-åd'n
bårti Flåka-sad'n isi Beindholm-skåtan.
Bårta snåttermöyren isi brambär-ställa
jär såockna där folke vili bår.

Text och melodi: Hedvig Andersson

Bland envisa mygg och ettriga knott samlades ett 80-tal intresserade av att lyssna och för dem som kunde prata på kalixbondska. Hembygdsföreningen ordnade så att musikgruppen Køliskålva sjöng och spelade på kalixbondska. Inte bara detta, man hade även en frågsport kring svåra ord på kalixbondska.

I samband med detta färdigsställdes en foto -och bildutställning om skolan under förra seklet, mycket intressant och fina bilder.

Hembygdsgården finns på Björnholmen och har sin egen historia. Gården är från 1700-talet och flyttades från byn i samband med laga skiftet 1833-1888. Hembygdsföreningen köpte gården 1987, men själva hembygdsföreningen bildades året innan och i det syftet förvärva och restaurera gården till hembygdsgård.

Tack vare bidrag från Kalix kommun, Pålänge samfällighetsförening samt Byaföreningen. Genom stora ideella insatser av föreningsmedlemmar och bybor stod hembygdsgården klar för invigning i kuli 1993 och detta till en kostnad på en halv miljon kronor.

Idag används den för sammankomster som exempelvis sommarfester, julmarknad, kafékvällar och fest på potatisost, en kalixspecialitet på färskpotatis.

Hembygdsföreningen har idag ca 150 medlemmar och den mesta informationen som rör hembygdsföreningens verksamhet kan man läsa på Facebook.

En för denna kväll nöjd ordföranden, Erling Lundbäck

Pålänge Hembygdsförening

80 deltagare
Cafékväll med Kalixbondska, samt bildutställning.

Hembygdens dag i Vittangi

Vittangi hembygdsförening anordnade hembygdens dag, i folkmun hemvändardagen, den 13 juli på hembygdsområdet Suupalo med olika aktiviteter i de många byggnader man förfogar över. Redaktören blev väl mottagen och fick en personlig guide genom Johanna Ögren, som visade upp hela hembygdsområdets samlingar. Besöksantalet uppskattas till ca 100 som kom och gick under dagen.

Men först en tillbakablick på Vittangi hembygdsförenings tillkomst. Området har en mycket äldre historia. I början av 1900 talet var området boplatz för en familj med många barn, men tyvärr förstördes deras bostad av en stor brand och dåvarande kommunledning ordnade en bostad åt familjen inne i byn och då undrar man varför platsen heter SUUPALO, befolkningen i byn var på den tiden helt finstalande, översatt till svenska, betyder ordet "mynningsbränna" detta beror

I den gamla sjukstugan var det loppis.

Wikmansgården finns utrymmer för dans och musik.

på dess läge vid mynningen av bäcken "Puolisjoki" utlopp i Torneälven. Alla dessa stora tallar, som finns på området har vuxit upp efter den stora branden. I början av 1900-talet hade byn blivit den största inom dåvarande Jukkasjärvi socken.

År 1992 övertogs området av hembygdsföreningen genom avtal med Kiruna kommun, som var ägare av området. I samband med övertagandet har hembygdsföreningen genom ideellt arbete uppfört ett femtontal byggnader, bl.a. var det Mäkitalogården från centrala byn från 1870-talet. Den fungerar som bagarstuga, kök och serveringslokal, därefter "Wikmansgården" som flyttats från centrala byn och fungerar som hembygdsgård. Övriga ditflyttade byggnader är "Länsmangården" ursprungligen länsmans bostad från den tiden, när Finland tillhörde Sverige, numera fungerar byggnaden som konferenslokal och inrymmer lokal för museum samt kontor. Därutöver har uppförts "bagarstuga" som innefattar serveringslokal samt möteslokal.

Övriga byggnader: Wikmangårdens ekonomibyggnad, Thisells garage Vittangi bys första garage för motorfordon, som numera bl.a. inhyser byns första jordbrukstraktor från 1930-talet. Dessutom finns två st. härbren, den ena från 1600-talet och har tillhört byns grundare. En annan byggnad är läkarvillan från tiden för sjukstugeverksamheten, bastuanläggning, både ved- och rökbastu, servicehus med toaletter, dusch- och tvätt.

Hjortronbladet är hembygdsföreningens medlemstidning som kommer ut 2-3 gånger per år. Tidningen delas ut i samtliga brevlådor i Vittangi, samt skickas per post till medlemmar boende på annan ort, samt har egen webbplats: www.vittangihembygd.se

Vittangi Hembygdsförening

200 deltagare

Hembygdens dag på Vittangi hembygdsområde med dans- och musikuppvisning av folk från ortens flyktingförläggning. Loppmarknad och besök av räddningstjänsten. Visning av arkivsamlingar, hantverkssamlingar, stick- och vävmönster.

HEMBYGDSRÖRELSEN

I NORRBOTTEN

Sattajärvi hembygdsförening

2 000 deltagare

Caféverksamhet och hemvändardag med kulturarvstema. Arbete med förberedelser inför utgivning av ny bok om byns folk och historia.

Piteå museum

70 deltagare

Berättarkaféer öppet för alla. Teman som barndomens dofter, uttryck och kloka ord från förr, sånger man minns, hantverk förr här och nu.

Spelmansstämma Boden

Råneskolans spelmanslag under ledning av Daniel Nyström

I samband med firande av Boden 100 år anordnade Boden-Överluleå hembygdsförening spelmansstämma på hembygdsområdet. Att spelmansstämman inte är något nytt för Bodens del då redan 1979 anordnades den första spelmansstämman med sjutton spelmän från Hälsingland. 1980 hölls spelmansstämmor i Gammelstad, Boden, Piteå och Laisvall idag bara i Gammelstad.

Programmet denna dag var späckat med musik och workshops men kanske det mest intressanta var nog Råneskolans spelmanslag under ledning av riksspelmannen Daniel Nyström på tvåradigt durspel.

Eller som en av eleverna sa:

— Fantastiskt roligt att ha en musiklärare som även är riksspelman och det motiverar oss att spela folkmusik och det ger gemenskap och samhörighet och sist men inte minst glädjen i att spela folkmusik.

Spelningar har dom redan gjort många och kan nämnas förutom Boden, spelmansstämman i Gammelstad och Råneå hembygdsförenings midsommarfirande.

Stämmokontoret var bemannat av ordförande K-E Johansson och Kaisa Olsson som sålde nothäften och guidade vidare spelmännen. Själva programverksamheten bestod av Bodens spelmän och Kulturskolan Boden. Kadrildansare och Kadrilorkester under ledning av Bengt Martinsson. Dagens spelmansstämma avslutades med dans i Almska skolan med öppen spellista.

Som sagt ett lyckat arrangemang av hembygdsföreningen.

Boden-Överluleå hembygdsförening

300 deltagare
Spelmansstämma på hembygdsområdet den 31 aug
(i samarbete med Kulturnatta i Boden).

Matojärvi hembygdsförening

400 deltagare

Matojärvi hembygdsförening anordnar sen många år tillbaka den traditionella fisketävlingen på sjön som lockar omkring 300 pimpelfiskare varje år. Själva hembygdsföreningen bildades 1991 och bland övriga aktiviteter som föreningen anordnar i byn kan nämnas grillfester, surströmmingsfester, midsommarfirande och majbrasa.

Gallejaurdagarna

Gallejaur är en bland länets levande kulturmiljöer och där anordnas av tradition Gallejaurdagarna i mitten av augusti. Det är trädgårds- och hantverksdagar samt en utställning baserat på vad man kan göra av en björk till inkl. näverarbete och tickor. Hela området lever upp till

aktiviteter, samtliga byggnader sjuder av liv och rörelse. Årets deltagarantal landade på ca 700 besökare Bilden nedanför till höger är från Anders-Larsgården på temat Tidsresan.

Samtliga bilder foto är tagna Leif Björk.

Gallejaur.Järvila kulturbygdsförening

700 deltagare

Visning av systrarna Karlsson hus. Smide i smedjan, timring och klyvning av virke med yxa. Tidsresor för barn med gammaldags lekland. Trädgårdvisning, djur och marknad.

Sågfors-Lillkorsträsk hembygdsförening

100 deltagare

Berättarkväll och fördrag om flottning av timmer och tjärtunnor från sekelskiftet och framåt i Piteälven. Berättarkväll med "vandring" längs Storgatan om byggnadernas historia, händelser och färgstarka personer. I samarbete med Älvsbyns forskarförening.

Blåsmark hembygdsförening

900 deltagare

Berättarkvällar med kulturarvstema och visning av hembygdsgården. Majbrasa med sång. Våffeldag med leksaksloppis. Älgköttssoppa. Kvinnokväll i jule-

Leipjäarvi-Pitkejärvi hembygdsförening

45 deltagare

Berättarkvällar med musikhistoriskt tema. Föreningens medlem Sune Svaneblom, barnfödd i Leipjäarvi, har byggt nyckelharpor och spelat och berättat om instrumenten. Musikkvällarna har samlat många intresserade åhörare i hembygdsgården.

Den årliga hembygdsfesten på Martingården

Invigningstalare denna dag var journalisten och författaren Bosse Johansson.

Den traditionella hembygdsfesten infaller andra söndagen i juli månad, av tradition sedan 1957, och firas på gårdsplanen. Förutom tal och sång finns även servering och lotteri, men även hemvändarna får träffa sina bekanta och släktingar. Årets upplaga samlade drygt 100 besökare.

Först lite om Överkalix hembygdsförening som är bland de äldsta hembygdsföreningarna i länet. En titt i Norrbottens hembygdsförenings årsbok 1957 gjordes ett första försök i samband med församlingens 300-år jubileum 1944, men tanken kunde inte förverkligas.

Men tanken levde vidare och i september 1955 bildades Överkalix hembygdsförening och ett första försök att åstadkomma en hembygdsgränd föll blickarna på Länsmanngården i Bränna men gillet konstaterade att en flyttning skulle bli för dyrt och idén med denna hembygdsgränd övergavs.

Efter detta försök började man titta på andra alternativ och valet föll på Martingården i Nybyn, en stilren, välbevarad och fullständig bondgård från senare delen av 1700-talet. Sagt och gjort, gillet köpte hemmanet för 10 000 kr. Byggnaderna krävde en hel del renoverings- och underhållsarbete, men sommaren 1957 kom verksamheten igång på allvar. En invente-

Karin Liljebäck, tv. och Elisabeth Liljebäck dagen till ära uppklädda i Överkalixdräkten.

ring och ihopsamlande av gamla möbler, husgeråd och redskap påbörjades. Det visade sig att detta skulle ha skett tidigare. En stor del hade tidigare insamlats av skriftställaren Sigurd Dahlbäck och liknande föremål finns idag i Norrbottens museums samlingar och även hos Nordiska museet samt andra bygdemuseer. Befolkningen var mycket givmild och skänkte en hel del föremål till hembygdsföreningens nya hembygdsgränd. De visste att, dessa gamla föremål, ordnades in i sin rätta miljö blir till glädje och gagn nu och för kommande generationer. Allt detta kan idag beskådas inne i den smakfullt inredda hembygdsgränden men även i övriga byggnader på hembygdsområdet.

En rundvandring i Martingården alla rum hör man historiens vingslag, det är bara sätta fantasin i rörelse och tänka hur människorna bott och levt i detta rikt utsmyckade boningshus, som innehåller en fin samling av dekormålaren och den mest framträdande i Överkalixmåleriet, Sigurd Stråhlberg, Överkalix och hans efterföljares blomstermålare möbler och föremål.

Sen många år ger gillet ut en mycket läsvärd årsbok.

Överkalix hembygdsförening

150 deltagare
Hembygdsfest med kulturarvstema i Martingården.

Suaningi intresseförening

400 deltagare

Kursverksamhet hela året samt samkväm och fest med kulturarvstema. Sommarläger för rörelsehindrade.

Pålbergets byaförening

100 deltagare

Berättarkväll och fördrag om flottning av timmer och tjärtunnor från sekelskiftet och framåt i Piteälven. Berättarkväll med "vandring" längs Storgatan om byggnadernas historia, händelser och färgstarka personer. I samarbete med Älvsbyns forskarförening.

Luleå hembygdsförening

Förberedelser för ny version av besöksguiden "Vandra i Luleås historia", upplaga 1000 ex. Allt förarbete har gjort klart under 2019. Guiden kommer att finnas tillgänglig från år 2020.

Nederluleå hembygdsförening

35 deltagare

Kulturutbyte med Burträsk Hembygdsförening. Bussresa till Burträsk med besök och guidning på kyrka och kyrkstugor. Besök på Hembygdsområdet med guidning mindre grupper. Föreläsning av Burträskbygdens historia samt besök på Västerbottens ostfabrik.

Tväråns intresseförening

45 deltagare

Valborgsmässofirande med kulturarvstema.

Övertorneå hembygsförening

300 deltagare

Midsommarfirande i Aunesgården med allsång och Övertorneå Dragspelsklubb. Hembygdsföreningens guidade turer i hembygden, i egen regi och i samarbete med campingen och Övertorneå kommun. Traditionsenlig friluftsgudstjänst och kyrkkaffe.

Ytterbyns hembygdsförening

140 deltagare

Berättarkvällar om profiler och händelser i bygden.

Välbesökta kulturtisdagar på Svensbylida

En underbar julidag på hembygdsområdet, barn springer och är nyfikna på aktiviteterna som finns runt omkring, en naturskön och avslappnande plats tycker redaktören.

Först en kort historisk tillbakablick kring Swensbylida. Här har funnits gårdar under mycket lång tid. Ursprungshemmanet "Pehrsgården" är från 1600-talet och huset har flyttats till platsen och kompletterats med de gårdshus som fanns en gång. Allt har renoverats och inretts utifrån gamla handlingar. Alla verksamheter längs ån och även alla byggnader är återskapade av föreningen.

Hembygdsföreningen har som målsättning att visa upp hur människorna levde och arbetade för hundra år sen och att den gamla kulturen inte får glömmas bort. Här finns bland annat kvarnar smedja, såg, slip, tvättbrygga och alla sysslor får man se och prova.

– Vi vill att historien ska komma till liv, säger ordföranden Brith Fäldt, allt vi gör baseras på självhushållets principer fast med en nutidstvist. Vi använder rundlogen som konsertlokal, samlingslokal och paltrestaurang och vårt café är öppet varje dag under sommaren. Vi bakar allt vårt fikabröd själva och vårt matbröd i bagarstugan och tar tillvara mjölken från de inlånade korna. Här ska det vara enkelt, generöst och trivsamt.

Varje tisdag i juli månad är det "Kulturtisdag". Då är ett 50-tal volontärer engagerade och bemannar alla "stationer", guidar och visar hur man arbetade förr. Då strömmar publiken till i mängder. Årets besöksantal landade på 7 500 varav 2 500 barn. Sommartid blir det många besökare och med en bra marknadsföring och gott samarbete med Piteå kommun har vi blivit ett av de allra viktigaste besöksmålen i kommunen.

Matttvättning med såpa lockade många att prova på. Längst bak i bilden, det röda huset, finns den gamla sikt kvarnen. Det gråa huset intill tvättbryggan är den gamla skvaltkvarnen. Hembygdsföreningen maler sitt eget mjöl i dessa kvarnar till tunnbrödsbakningen.

Svensbyn hembygdsförening

30 000 deltagare

Framtagning av tryckt folder om Swensbylida. Hela sommarprogrammet har tillägnats kulturarvet. Öppen permanent utställning och riktade kulturarvsaktiviteter på hembygdsområdet.

HEMBYGDSRÖRELSEN

NORRBOTTEN
87 föreningar
8 500 medlemmar

Akkavaare Bygdeförening	Kulturföreningen gamla Apoteket	Sammakko-Lillbergets Hembygdsför.
Ale Byaförening	Kuoksu Hembygdsförening	Sattajärvi Hembygdsgrd
Alträsk Bya & Fiskevårdsförening	Kurravaara Hembygdsförening	Soutujärvi Hembygdsförening
Alvik-Långnäs Hembygdsförening	Lahdenpää Intresseförening	Stiftelsen Englundsgården
Arthur Leidgren Natur Center	Laino Hembygdsgrille	Stiftelsen Systrarna Karlsson
Arvidsjaur's Hembygdsförening	Lassbyns Hembygds & intresseförening	Storsund Byaförening
Blåsmark Hembygdsförening	Laxforsens Bygdeförening	Suaningi Intresseförening
Boden Överluleå Hembygdsförening	Leipijärvi-Pitkäjärvi Hembygdsförening	Svappavaara hembygdsförening
Börjelslandets Byautvecklingsgr.	Luleå Hembygdsförening	Svartöstadens hembygdsförening
Edefors Hembygdsförening	Malmabanans vänner, Luleå	Svensby Hembygdsförening
Föreningen Hembygden Holmträsk	Masugnsbyns Hembygdsförening	Sågfors-Lillkorsträsk byaförening
Föreningen Piteå Museum	Matojärvi Hembygdsförening	Sörbyn/Sundsnäs Hembygdsförening
Gallijaur-Jävliä kulturbygdsförening	Moskosel Rallarmuseum	Tväråns Intresseförening
Gellivare Sockens Hembygdsförening	Murjeks Hembygdsförening	Tärendö Hembygdsgrille
Glommerträsk Hembygdsförening	Muskus Byaförening	Vasikkavuoma utveckling.ekon.
Jukkasjärvi Hembygdsförening	Mårdsel Hembygdsförening	Vettasjärvi Byastugeförening
Järvträsk Byastugeförening	Nattavaara Hembygdsförening	Vettasjärvi Hembygdsförening
Kalix Hembygdsförening	Nederluleå Hembygdsförening	Vistträsk Hembygdsförening
Kangis Intresseförening	Nilivaara Byagille	Vittangi Hembygdsförening
Kangos Hembygdsförening	Parakka Hembygdsförening	Vuollerims Hembygdsförening
Kardis Intresseförening	Petbergslidens Intresseförening	Vuono hembygds och kulturförening
Karesuando Hembygdsförening	Porjus Arkivkommitté	Vändträsk Byaförening
Karungi Hembygdsförening	Porsi By Intresseförening	Västmark-Eriksberg Byaförening
Keinosuando Hembygdsförening	Purkijaur's Hembygdsförening	Ytterbyns Hembygdsförening
Kieksiäisvaara Hembygdsförening	Purnuvaara Hembygdsförening	Yttersta Hembygdsförening
Kihlangi Byaförening	Pålbergets Byaförening	Åkrokens Byaförening
Kiruna Forskarförening	Pålsträsk Byaförening	Överkalix Hembygdsgrille
Korpikylä Hembygdsförening	Pålänge Hembygdsförening	Överstbyn Hembygdsförening
Kukkola Hembygdsförening	Råneå Hembygdsförening	Övertorneå Hembygdsförening